

Wat is „*Acridium zehntneri* Krauss?”

door

W. ROEPKE

In de toegepast-entomologische literatuur van Ned.-Indië komt een „*Acridium zehntneri* Krauss” voor. Tijdens mijn verblijf in Indië — nu al weer lang geleden — is het mij nooit gelukt de originele beschrijving van deze sprinkhaan te vinden. Ik verzocht daarom kort na de eerste wereldoorlog Prof. KRAUSS in Tübingen om nadere inlichtingen en kreeg het merkwaardige bericht, dat hij dit insect inderdaad nooit beschreven heeft! Weliswaar had ZEHNTNER hem exemplaren gezonden, die hij als *A. zehntneri* n.sp. had willen beschrijven, maar nog voordat hij dit gedaan had, was er een beschrijving van ZEHNTNER verschenen, en deze beschrijving was zo goed, dat hij er niets aan toe te voegen had en dat hij daarom van de publicatie van een diagnose afgezien had!

ZEHNTNER's beschrijving van *Acridium zehntneri* Krauss komt voor in het Arch. voor de Java Suikerindustrie 5 : 566, 1897. In het midden latende of deze beschrijving wel zo goed is als KRAUSS het wil doen voorkomen, ontbreken er de afmetingen. Deze vindt men echter in VAN DEVENTER : De dierlijke vijanden van het suikerriet &c., 2e dr., 1912, p. 280. De lichaamslengte van het ♂ wordt daar met ± 70 , die van het ♀ met 80—90 mm opgegeven.

Deze sprinkhaan is voor mij altijd een raadsel geweest; exemplaren onder deze naam waren in 1916 in de collectie van het Suikerriet-proefstation te Pasuruan niet te vinden. Het geval wil echter, dat er in de coll.-ZEHNTNER te Salatiga twee opvallend grote vrouwelijke sprinkhanen aanwezig waren, helaas zonder enige etikettering, die ik in 1919 mede naar Holland nam. Zowel door de heer WILLEMSE als door Dr UVAROV, aan wie ik ze ter beoordeling zond, werden ze als *Valanga nigricornis melanocornis* Serv., de gewone djati-sprinkhaan, gedetermineerd. Toen ik ze, nu ook al weer een reeks jaren geleden, aan de heer P. BLIJDORP toonde, riep hij direct uit : „Dit moet *Acridium zehntneri* wezen!” Wanneer men de lichaamslengte vergelijkt, die bij de beide exemplaren van ZEHNTNER, thans te Wageningen bewaard, 73 en 80 mm bedraagt, dan blijkt deze tamelijk overeen te komen met de opgaven bij VAN DEVENTER (♀ 80—90 mm). De lichaamslengte van de gewone *V. melanocornis*, waarvan ik nog een aantal exemplaren uit M.-Java bezit, bedraagt ongeveer 45 mm, hun vlucht slechts 88—103 mm, die der Zehntnerse exemplaren ongeveer 140 mm. Jammer, dat noch ZEHNTNER noch VAN DEVENTER de vlucht van hun exemplaren vermelden!

ZEHNTNER zowel als VAN DEVENTER beschrijven een gele streep, die over de „rug” van *A. zehntneri* loopt. Deze ontbreekt bij de beide exemplaren te Wageningen; òf hij is geheel verbleekt, òf hij is er nooit geweest, want ook de gewone *melanocornis* is in dit opzicht nogal variabel. Overigens vallen ZEHNTNER's exx. op door beduidende grootte en door de mooie rode achtervleugels. Terwijl het rood minder sterk ontwikkeld is bij *melanocornis* en op de duur geheel verbleekt, is het bij de beide exemplaren in kwestie opvallend krachtig, waarop Z. zowel als v. D. in hun beschrijving wijzen, en nu nog goed behouden.

De vraag rijst natuurlijk, hoe het voorkomen van dergelijke grote exemplaren van *melanocornis* te verklaren is. Ik heb een flauw vermoede-

den, dat wij hier te doen hebben met de twee „phasen” — in de geest van UVAROV — van eenzelfde sprinkhaan. De gewone djati-sprinkhaan (*melanocornis*) zou dan de „phasis gregaria” of „migratoria” zijn, al trekt hij niet precies volgens alle regelen der kunst; de grotere *Valanga zehntneri* zou dan de „phasis solitaria” of niet trekkende phase zijn.

Conclusie: „*Acridium zehntneri* Krauss” is herontdekt, twee lectotypen van ZEHNTNER bevinden zich in de collectie-Wageningen, en de vorm moet heten: *Valanga nigricornis melanocornis* Serv. f. (= phasis solitaria?) *zehntneri* Zehntner (nec Krauss). Tenminste als mijn vermoeden inzake de phase-vorming juist is.

VAN DEVENTER, l.c., p. 281, vermeldt nog een „*Acridium aeruginosum* L.” Ik ken allcen een „*Acridium aeruginosum* Stoll”, die niet op Java voorkomt. Ongetwijfeld bedoelt VAN DEVENTER hiermede de gewone djati-sprinkhaan, *Valanga nigricornis*-f. (= phasis gregaria of migratoria) *melanocornis* Serv. De lengteafmeting, ♂ ± 56 mm, ♀ 65—75 mm, en de zwak rode kleur van de achtervleugels komt goed overeen met de resp. kenmerken van de djati-sprinkhaan.

Wageningen, Lab. voor Entomologie, April 1951.

Kweek van *Macrothylacia rubi* L. De veelvraatrups is berucht om de vele teleurstellingen, die hij aan kwekers kan bereiden en heel wat trucjes zijn bedacht om de begeerde vlinders toch uit de poppen te kunnen kweken. Is deze slechte faam echter gerechtvaardigd? Ik betwijfel het.

Ver in October van 1950 kwam de heer MORRIËN op een avond bij me, met een grote glazen pot vol knapen van *rubi*'s, die hij net op de Veluwe verzameld had, maar waar hij toch geen raad mee wist. Op mijn volkstuin heb ik toen een centimeter of vijf onder de oppervlakte van de grond een horizontale glazen plaat gelegd, om de spitse snuit van vriend mol geen kans te geven. Daarop zette ik twee glazen platen in de lengte en twee in de breedte, aardde alles van buiten aan en deed in de glazen bak, die ongeveer 40 × 10 cm was met een hoogte van ± 30 cm, een laagje scherp zand, zodat de platen goed vast stonden. Vervolgens ging wat mos in de bak, een paar propfen papier, en toen de ruim 50 rupsen. Het geheel werd afgedekt met 2 glazen plaatjes, die in het midden over elkaar lagen, zodat daar wat luchtverversing kon plaats vinden. Verder liet ik de hele zaak aan haar lot over. Alleen moest ik in de winter een paar maal na een storm de afgewaaide dekplaten (waar een bloempot op stond!) weer op haar plaats leggen.

Op enkele zonnige dagen in Februari en Maart zaten een paar rupsen zich soms op het papier te zonnen (de bak stond natuurlijk niet in de schaduw!), wat al iets moed gaf, al zag ik er nooit meer dan twee tegelijk. Eind April bleek het papier op een paar plaatsen aan het mos vast te zitten: er waren dus zeker enige cocons! Begin Mei braken we de kweekbak af. Tussen de plooiën van het papier zaten een paar prachtige lange spinsels. Ieder kan zich echter mijn verbazing en de verrukking van de heer MORRIËN voorstellen, toen we het mos bekeken: overal cocons, soms mannetje naast mannetje! Maar een paar kleine dode rupsen lagen op het zand. Het allergrootste deel van de 50 was echter goed de winter doorgekomen en had zich ingesponnen. Niemand maakt mij meer wijs, dat *Macrothylacia rubi* zo verschrikkelijk moeilijk te kweken is! — Lpk.